

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

13/K/70

002:338.93:025

A vállalati irodalomról szóló referátumok gyűjteménye. 1-2.

/Zbornik referátov o firemnej literature. 1-2./
 Bratislava, Slovenská technická knižnica, 1969-1970.
 174, [2], 92, [4] p.

A Slovenská technická knižnica /Szlovák Műszaki Könyvtár/, az Ústredi vedeckých, technických a ekonomických informácií /Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Központ/ és a pozsonyi Dom techniky /Technika Háza/ 1969 szeptemberében nagyszabású, külföldi vendégelőadókkal is fémjelzett szimpóziumot szervezett a vállalati irodalom könyvtári és információs jelentőségéről, s az ezzel kapcsolatos tennivalókról.

A szimpózium referátumainak és hozzászólásainak nagyobb részét /összesen tizenkettőt/ már előzetesen közzétették, a második részt /kilencet/ a szimpózium résztvevőinek névsorával és határozataival együtt pedig utólag, 1970-ben.

Az elhangzott referátumok és hozzászólások több csoportra oszthatók. Az első csoportba tartoznak azok, amelyek megkísérelték felmérni a vállalati irodalom jelentőségét, az ezzel kapcsolatos egész bonyolult - beszerzési, feltárási, hasznosítási, oktatási - problematikát. /Vö. DERFL, A.: A vállalati irodalom jelentősége az információforrásérték szempontjából. - SPIRIT, J.: A vállalati irodalom, mint a prognosztikus információk forrása a vállalatvezetésben. - SPREŇAR, O.: A vállalati irodalom objektív műszaki-gazdasági értékelése a beszerzési döntések előtt. - TRAUTMANN, J.: A vállalati irodalom beszerzése és feldolgozása a csehszlovák műszaki könyvtárakban és a hozzáférés formái. - BERKY, J. - PROK, A.: A vállalati irodalom feldolgozásának, nyilvántartásának és használatra bocsátásának automatizált rendszere. - THIEME, F.: Vállalati irodalom az Ilmenai Műszaki Főiskola Dokumentációs, Szabadalmi és Jogi Intézetének oktatómunkájában./

A második csoportot képezik az ugyancsak átfogó jellegű "nemzeti" beszámolók. Közük V.A. SIROKIJ a szovjet, I. VARBANOV a bolgár, L. MESTERHÁZI-NAGY Márta a magyar, W. PIROG a lengyel, W. DUX pedig az NDK-beli helyzetről tájékoztatót.

A harmadik csoportba kívánkoznak az egyes konkrét gyűjtemények bemutatói, nevezetesen L. SAXLOVÁ /prágai Állami Műszaki Könyvtár/, L. ELLINGEROVÁ /Szlovák Műszaki Könyvtár/. J. KRUMMSDORF /Német Tudományos Akadémia Könyvtára/, J. DOKTOR /Központi Mezőgazdasági és Erdészeti Könyvtár/.

A következők hozzászólók egy-egy konkrét gyűjtemény feldolgozására vagy hasznosítására helyezték a fő súlyt. J. IGUMNOV, M. KORINEK, E. MAŠEK, J. ŠVESTKA hozzászólása sorolható ebbe a csoportba.

Z. STOLARSKI - a szimpóziumhoz fűzött megjegyzések formájában - a vállalati irodalom kérdését megkísérelte elhelyezni az informatika egészében és indokolni az ajánlásokat.

Az egyébként nagyon szűkszavú ajánlások igen jól éreztetik a szimpózium egész hangulatát és az általa vitatott problematika általános helyzetét.

Mindenekelőtt - a referátumok tartalmát tükrözően - az állapítható meg belőlük, hogy a vállalati irodalom tekintetében egyelőre az "ahány ház, annyi szokás" elképzelése és gyakorlata divik. Senki nem tagadta, ellenkezőleg: rendkívül fontosnak tartotta a vállalati irodalom tájékoztató értékét, de körére, feldolgozására, hasznosítására vonatkozóan korántsem voltak egységesek az álláspontok. Valójában ez volt az első alkalom, hogy a vállalati irodalommal foglalkozó szakemberek nyilvánosan fejthették ki nézeteiket, és egyszerre olyan alkalom is, amely mindjárt nemzetközi - KGST - nyilvánosságot kapott. Innen érthető az ajánlásoknak a nemzetközi tapasztalatcsere különböző formáira történő koncentrálása. Így esik szó - KGST méreteken - a háromévenkénti nemzetközi szimpóziumok rendezésének szükségességéről, egy félévente-évente összeülő munkacsoport alakításáról, a kongresszuson résztvevők - mint a kérdéssel foglalkozó szakemberek - névsorának közzétételéről, nemzetközi devizamentes munkatárscsereéről stb.

Sokat beszéltek a szimpóziumon arról, hogy a vállalati irodalom meg- és hollétéről igen nehéz tudomást szerezni. E nehézséget csökkentendő született meg az ajánlás: a vállalati irodalommal dolgozó könyvtárak negyedévente adjanak ki jegyzékeket gyarapodásukról, s ezeket küldjék meg egymásnak.

A vállalati irodalom jellegénél fogva olyan, hogy szinte kiált a gépesített feldolgozás, keresés, illetve a korszerű távközlés után. Az ajánlások a létrehozandó munkacsoport egyik fő feladatává tették, hogy elemezze azokat a hazai és nemzetközi gépi rendszereket, amelyek alkalmasak a vállalati irodalommal kapcsolatos munka mechanizálására. Az elemzés nyomán intézkedéseket kell hozni a megfelelő gépek gyártására, illetve a KGST-országok könyvtárai és információs intézményei számára történő beszerzésére vonatkozóan.

A kiadványba felvett valamennyi referátumot, hozzászólást és ajánlást meglehetősen részletes orosz és német nyelvű kivonattal látták el. Ez a kiadvány magyarországi hasznosítását könnyíti meg.

/Futala T./

14/K/70

025.21:026/027/439/

Szakirodalmi kalauz/Tudományos és szakkönyvtárak gyűjtőkori kódexe./

Szerk. Pataky Ernő, Bereczky László. Közread. az /Országos Széchényi
Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ./
Bp. Népművelési Propaganda Iroda, 1969. 692 p.

A kötet az utóbbi évek egyik legjelentősebb könyvtári kiadványa, előzményei a Magyar Minerva és a Könyvtári Minerva, ismert könyvtári segédkönyvek. Bizonyára ezeknek a gyakorlatban bevált műveknek használhatósága biztosítékot jelent ennek a kiadványnak publikusságára és használatára is. Ez a kiadvány azonban szűkebb és mélyebb a Könyvtári Minervánál, csak tudományos és szakkönyvtárak anyagával foglalkozik, viszont a tájékoztatás szempontjából minden adatot könnyen hozzáférhetően regisztrál. Szerkezetiileg két részre oszlik: a szakterületi beosztásra és a könyvtárak és szolgáltatásaik jegyzékére. Ezt egészíti ki a betűrendes szakterületi tárgymutató, végül a gyűjtőkori jogszabály és mellékletei.

A szakterületi beosztás egy szakreferens, az MTA Filozófiai Intézete munkatársának bevonásával történt, s mint a bevezetőben is hangsúlyozzák, nem önálló rendszerezés igényével készült, elsősorban a praktikum vezette a kötet szerkesztőit. Így a tudományterületek felbontása sem mindenben arányos. Több szaknál olvashatjuk, hogy a részletesebb bontást és a könyvtárak besorolását a kooperációs kör később végzi el. /Elsősorban a humán tudományoknál, amelyeknél egyébként az eddig kialakult módszerek eléggé nagy kutatási, tájékoztatói biztonságot nyújtanak, másrészt ezeknek a tudományoknak a relative történeti jellege többnyire a nagymultu könyvtárakhoz utalja az igényesebb olvasót./ Mégis - ebben az értelemben - "szerencsés aránytalanságot" említenék, ugyanis legrészletesebb bontásuak az új tudományterületek, a határtudományok, tehát a tudomány fejlődése szempontjából a legexponáltabb területek. Pl. elektrokémia, fotokémia, kvantumkémia, műszaki kémia, orvosi kémia, paleogeokémia, biogeokémia, kozmikus elektrodinamika, szubkvantumfizika stb. Az egyes szakterületek /összesen 27 - az ábécé nagybetűivel jelölve/ felosztása szisztematikusan az átfogó témáktól a speciális témák, illetve gyűjtőkör felé halad. Pl.: D./ Fizika címszót követi az ETO-jelzet, majd a kooperáló könyvtárak jegyzéke. X-el jelölik az első, az országos jellegű tudományos szakkönyvtárat, XX-el a tudományági szakkönyvtárat, XXX-el a gyűjtésben érdekelt többi könyvtárat. /A könyvtárak neve előtt feltüntetik a könyvtár második részbeli tételszámát, amelyben a szolgáltatások részletesebb ismertetését kapjuk./ Ezt követi a tudományterületek egyes ágazataiban létrejött kooperációk ismertetése. Pl.:

I. Mechanika

1. Pontrendszerek mechanikája
2. Merev testek mechanikája
3. Deformálható testek mechanikája

a/ Rugalmasságtan ... stb.

Minden ponton belül természetesen jelölik az ETO-jelzetet, az említett X-es módszerrel felsorolják a könyvtárakat és a tételszámokat. A rendszer felépítése nagyon áttekinthető és külön érdeme, hogy az új tudományterületek jelentőségüknek megfelelő helyet kapnak. Az itt alkalmazott rendszer áttekinthetősége, egyszerűsége az ETO-val egyenértékű használati gyorsaságot, eligazodási biztonságot jelent, az újabb, speciálisabb, de exponált fogalmak kitüntetett szerepét pedig csak ily módon lehetett megvalósítani. Mégis, talán hasznos lett volna ETO szerinti szakmutatót is összeállítani; ez jól jelezte volna az eltéréseket, különbségeket, és kizárta volna az ilyen problémák felmerülését.

A második rész az egyes könyvtárakra vonatkozó ismereteket tartalmazza a könyvtárak nevének betűrendjében. Az adatok sorrendje a következő: könyvtár neve /cím, telefon/, gyűjtési terület. Az első rész rendszere alapján, pl.

211 Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ:

XX F/IV = tudományági szakkönyvtár /XX/ a kémián /F/ belül a szerves kémia /IV/ területén. Ezenkívül még 43 szakterület vonatkozásában érdekelt ilyen mélységgel és 5 szakterületen "a gyűjtésben érdekelt könyvtár" jelleggel,

a gyűjtemény nagysága /teljes állomány - könyv, folyóirat, egyéb - évi könyvgyarapodás, rendszeresen járó folyóiratok száma/,

szolgáltatások /nyitvatartás, helybenolvasás, kölcsönzés, katalógusok, tájékoztatás, referenz, kiadványok, fordításszolgálat, reprográfiai szolgáltatás/,

megjegyzés.

A betűrendes tárgymutató felöleli azokat a tárgyszavakat is, amelyek nem szerepelnek a szaktáblázatban, de amelyek a tájékozódást megkönnyítik. A tárgyszót követő számok utalnak a könyvtár második részbeli tételszámára, és itt is jelzik - aláhúzásokkal - hogy milyen gyűjtőköri szerepű könyvtárra vonatkozik.

Impozáns vállalkozás ez a kiadvány, a referenz szolgálat hatáskörét jelentős mértékben és főleg színvonal vonatkozásában növelni fogja.

/Szabó Z./

15/K/70

061.6:621.3

20 /husz/ éves a V/illamos/ B/erendezés és/ K/észülék/ M/űvek/ Fejlesztési Intézete.

/Szerzők: Áts Illés, Bakai Károly /stb./ Bp./KGM Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet/, 1970. 156 p.

A VBKM a kis- és középfeszültségű készülékek, hőtechnikai berendezések, háztartási készülékek és az erősáramú elektronika fejlesztés egyik fő bázisa. Az elmúlt husz év alatt az ország egyik legjelentő-

sebb intézetévé vált. Ezt bizonyítja az 1962-ben kapott Kiváló Intézet cím és az 1968-as Budapesti Nemzetközi Vásáron elnyert Budapest Főváros Nagydíja stb. Az évforduló alkalmából megjelent kiadvány az intézet munkásságára, történetére vonatkozó írásokon kívül több tanulmányt tartalmaz az említett témakörök területéről. Figyelemre méltó ERDELYI A. - KENÉZ E. - PATTA J.: Korszerű közönségtájékoztató berendezések című tanulmánya a sporttájékoztató berendezésekről és a Publicolor fényreklámról. További tanulmányokban a nagy teljesítményű félvezető áramirányítók, miniatűr védőkapcsolók vagy az epoxigyanták alkalmazása a műszaki fejlesztésben stb. témájával foglalkoznak.

CSENGER Attiláné irt az intézeti műszaki könyvtár tevékenységéről. A 11 500 könyvtári egységnyi állományt jól jellemzi az összetétele /5033 könyv, 1376 folyóirat, 1967 külföldi prospektus, 960 szabadalmi leírás, 1985 fordítás, 262 külföldi egyetemi disszertáció/. A Gyarapodási Jegyzék és a VBKM Referáló Szolgálat című kiadványokkal törekednek a kihasználás hatékonyságának növelésére. Ugyanakkor jelentős mértékben felhasználják a központi intézmények /OMKDK, KGM MTTI, OTH/ információszolgáltatásait is /témafigyelés, szabadalomkutatás stb./.

A kiadvány ismerteti az intézet utóbbi években kifejlesztett gyártmányait, majd kronológikus rendben az intézet munkatársainak szakirodalmi publikációiról készült bibliográfiát /95 tétel/ és a kongresszusokon, konferenciákon tartott előadások jegyzékét /29 tétel/ közli. A kötetet a munkatársak megadott szabadalmainak jegyzéke zárja le.

Hasznos és szép vállalkozás ez a kiadvány, hiszen propagatív jellegénél jelentősebb informatív értékkel rendelkezik.

/Szabó Z./

16/K/70

655.3

LOVÁSZ Kálmán:
A nyomtatás elmélete.
 Bp. Műszaki Kiadó, 1969. 152 p.

A nyomdaipari technológia aránylag fiatal kutatási területe a nyomtatáselmélet, amely a nyomtatás folyamatánál fellépő mechanikai, fizikai-kémiai jelenségek megismerésével foglalkozik. A szerző azt a feladatot vállalta, hogy könyvében összegyűjtse és rendezze a különböző nyomtatási eljárások alapvető folyamataira vonatkozó tudományos ismereteket és azokat a gyakorlati szakemberekkel, mérnökökkel, technikusokkal és a sokszorosító ipar dolgozóival közérthető módon közölje.

A könyv célkitűzését tárgyalásmódja is elősegíti, amennyiben a nyomdaipari szakkönyvektől eltérően az egyes fejezetekben a különböző nyomtatási eljárásokat együtt elemzi, összehasonlítja azokat és rámutat az eljárások és géptípusok közötti különbségekre. Az ismeret-

anyagot logikus szerkezeti felépítésben tárgyalja; először a nyomtatási módok, a magas-, a sík- és mélynyomás alapelveit ismerteti és összehasonlító táblázatban foglalja össze a különböző technikával készült nyomatok jellemzőit. A következő részben a nyomtatás tényezőivel, a nyomóformák, a papír és a festék tulajdonságaival foglalkozik, bemutatja például az ofszetnyomtatásnál használatos folyadék és a szilárd felület kémiai kölcsönhatását.

A harmadik részben a szerző a nyomtatás folyamatát tudományos módszerességgel vizsgálja. Ennek során követi a papír utját a nyomógépben és részletesen elemzi a papírra ható erőket. Rámutat a papír elektrosztatikus feltöltődésére, amely néha a 40-50 000 voltot is elérí és szikrakisülések formájában jelentkező tüzet is okozhat. A festékátadással és az azt befolyásoló tényezőkkel is fontosságuknak megfelelően foglalkozik. A nyomóformára kerülő festék adagolásának igen nagy a jelentősége, ezért a gépszakértők ujabban olyan típusu festékező műveken dolgoznak, mint pl. a filmfestékezőmű, ahol a tövábbitőhenger állandó érintkezésben van a festékadagoló hengerrel. Hasonló az a megoldás, ahol a hig festéket sűrűn elhelyezett csövekkel vezetik a rendszerre. A festékátadás folyamatánál számszerű egyenlet /Lehig-képlet/ formájában közli az erre vonatkozó kutatások eredményét, amely a nyomás előtt és a papírra átadott festékmennyiség /g/m²/ viszonyát pontosan meghatározza. Majd a szakirodalmi adatokra támaszkodva ismerteti a nyomtatás minősége szempontjából jelentős tényezőket: a nyomási sebességet, nyomóerőt, hőmérsékletet, a légnedvesség hatását, a borítás és a nyomóforma anyagát, méretét.

Tág teret szentel a szerző az árnyalatvisszaadás kérdésének is. Grafikonokon és diagramokon ábrázolja ezzel kapcsolatban az autotipiai klisék technológiai műveletei során jelentkező torzulásokat. Általában a könyv fő erőssége, hogy az elméleti fejtegetéseket jól csoportosított és szerkesztett ábrákon teszi szemléletessé. További érdeme, hogy a nyomdaiparban, főleg pedig a nyomtatásban jelentkező terminológiai zavarban az eligazodást megkönnyíti azáltal, hogy pontosan körülírja, melyik jelenségen mit kell értenünk. Igen tanulságos és hasznos a befejező részben közreadott mikrofelvétel sorozat, amely a nyomtatással kapcsolatos főbb jelenségek mikroszkóp alatt készült fényképeit magyarázó szövegábrákhoz közli. Az egyes fejezetekhez csatlakozó irodalomjegyzék hasznos segítség a nyomtatáselmélettel foglalkozó kutatóknak.

A Műszaki Kiadó gondozásában és a Franklin Nyomdában műnyomó papíron, igényes tipográfiával készített könyv hézagpótló munka, amelyből nemcsak a nyomdaipar dolgozói, hanem a könyveszakma munkásai, a műszaki szerkesztők és a könyvek kezelését, megőrzését végző könyvtárosok is igen sokat meríthetnek.

/Móra L./